

خلاصه گزارش اقتصادی افغانستان نوامبر ۲۰۱۷

وضعیت امنیتی کشور همچنان رو به وخامت است. به نظر میرسد که جنگ و درگیری‌های روز افزون، اعتماد متشبهین و مستهلکین را که در پی انتقال مسؤلیت‌های امنیتی در سال ۱۳۹۳ (۲۰۱۴ م) متأثر گردیده بود از بازیابی و اعاده کامل بازداشته است. رشد اقتصادی نسبت به سال‌های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵، زمانیکه افغانستان کمترین میزان رشد اقتصادی را از سال ۲۰۰۳ به بعد تجربه میکرد، اندکی بلند رفته است. آمار تقریبی از نیمه اول سال ۲۰۱۷ نشان میدهند که فعالیت‌های اقتصادی هنوز هم در سطح پائین قرار دارند. با اینحال، به نظر می‌رسد که اعتماد متشبهین – چنانچه از سروی‌های ربعوار از مشاهدات و برداشت‌های متشبهین هویداست – در جریان دو ربع اول سال ۲۰۱۷ کمی بهبود یافته است، اما باز هم اعتماد متشبهین در مقایسه با زمان مشابه سال گذشته پایین‌تر می‌باشد.

پیش‌بینی میگردد که رشد اقتصادی سالانه در سال ۲۰۱۷ به ۲،۶ درصد برسد، که این رقم افزایش ناچیزی را در مقایسه با سال گذشته نشان میدهد. صنایع دو درصد رشد خواهد داشت، و رشد در سکتور خدمات به ۳،۳ درصد خواهد رسید. در پی رشد چشمگیر ۶ درصدی زراعت در سال گذشته، توقع میرود که رشد محصولات زراعتی امسال اندکی کند گردیده و به ۱،۵ درصد برسد.

میزان تورم پس از اینکه از ۴،۵ درصد در ماه قوس ۱۳۹۵ (دسمبر ۲۰۱۶) به ۷،۵ درصد در ماه ثور ۱۳۹۶ (ماه می ۲۰۱۷) بلند رفت، در ماه سنبله ۱۳۹۶ (ماه سپتمبر ۲۰۱۷) به ۳،۸ درصد اُفت نمود. افزایش اندک در نرخ تورم در ماه‌های نخست سال ۲۰۱۷ در پی افزایش قیمت مواد خوراکی، به ویژه میوه‌ها و سبزیجات، ایجاد شده بود. با توجه به اینکه افغانستان مواد سوخت و بخشی از نیازهای غله جات خود را از بیرون کشور وارد می‌کند، قیمت جهانی سوخت و غله جات تأثیر قابل توجهی بر قیمت‌های داخلی دارد. اما کاهش تورم در قیمت‌های مواد سوخت و مواد غذایی در داخل کشور از ماه ثور بدینسو، ممکن است نتیجه متوقف گشتن کاهش در نرخ فروش و مبادله افغانی باشد، حال آنکه قیمت‌های جهانی کالا ثابت باقی مانده است.

در نیمه اول سال ۲۰۱۷، کسر تجارت به سبب افزایش در واردات کالا بیشتر شد. واردات در این مدت حدود ۹ درصد (در مقایسه سالانه) افزایش داشت، که بخشی از این افزایش در واردات را میتوان به افزایش ۲،۲ درصدی نرخ مبادله افغانی در مقابل دالر میان ماه‌های دسمبر ۲۰۱۶ تا سپتمبر ۲۰۱۷ دانست. اما بر مبنای مقایسه سالانه (مقایسه با ۱۲ ماه قبلی)، اوسط نرخ مبادله ثابت بوده است. ثابت ماندن ارزش افغانی تغییر در سیر قبلی است، چنانکه نرخ مبادله افغانی حدود ۱۵ درصد در جریان سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ کاهش داشت. به هر حال، افزایش در واردات ممکن نشان‌دهنده افزایش در تقاضای داخلی نیز باشد. از سوی دیگر، ذخایر ناخالص ارزی حدود ۷ درصد از دسمبر ۲۰۱۶ تا اگست ۲۰۱۷ بلند رفته که به ۷،۸ میلیارد دالر می‌رسید. این رقم ذخایر ارزی معادل ۱۲ ماه واردات می‌باشد. انتظار می‌رود که حساب جاری (در بیلانس پرداخت‌ها) با مازاد حدود ۳ درصد تولید ناخالص داخلی در سال ۲۰۱۷ باقی بماند.

پس از کاهش سرسام آور عواید داخلی در سال مالی ۱۳۹۳ (۲۰۱۴)، درحال حاضر جمع‌آوری عواید برای سومین سال متوالی به شیوه مطلوب آن عملی میشود. ارقام حاصله مبین آنست که در هشت ماه نخست سال مالی ۱۳۹۶ (۲۰۱۷)، اندازه عواید داخلی بالغ بر ۱۰۴ میلیارد افغانی رسیده که حدود ۱۳ درصد رشد (در مقایسه با زمان مشابه در سال گذشته) را نشان میدهد. افزایش عواید بنابر ازدیاد در عواید مالیاتی و محصول گمرکی میباشد که به ترتیب حدود ۱۳ درصد و ۱۵ درصد افزایش نمودند. عملکرد خوب جمع‌آوری عواید تا این مقطع سال ۲۰۱۷ را نیز میتوان به بهبود دوامدار در مدیریت و تطبیق مالیات از سوی دولت ارتباط داد.

مصارف بودجوی در هشت ماه اول سال جاری در سطح مشابه سال قبلی قرار داشت. مجموع مصارف حدود ۱۹۵ میلیارد می‌رسید که از آن جمله حدود ۱۵۰ میلیارد آن (۷۷ درصد) به بودجه عادی برمی‌گردد. انتظار می‌رود که کمک‌های مالی خارجی مطابق به برنامه بودجه به دولت برسد، و جمع‌آوری عواید در مسیر دستیابی به هدف بودجوی سالانه قرار دارد. بدین ترتیب، بیلانس بودجه تا پایان سال مالی متوازن باقی خواهد ماند.

در صورتیکه اوضاع امنیتی در مقایسه با شرایط فعلی بدتر نشود، پیش بینی میشود که میزان رشد اقتصادی افغانستان در سال ۲۰۱۸ میلادی به ۳،۲ درصد افزایش یابد. گرچه این رقم نشان دهنده رشد بالاتر نسبت به سالهای ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ است، باز هم در مقایسه با میزان اوسط رشد اقتصادی ۹،۶ درصدی میان سالهای ۲۰۰۳ و ۲۰۱۳ به مراتب کمتر است. کاهش همزمان تقاضای داخلی و تضعیف اعتماد منشئین از یکسو، و تشدید ناامنی و عدم ثبات سیاسی پس از سال ۲۰۱۴ از سوی دیگر، به پائین آمدن سطح رشد اقتصادی انجامیده است. با اینحال، شواهد غیررسمی نشان میدهد که اعتماد منشئین و مستهلکین کم کم رو به بهبود بوده، چون بعد از اعلام راهبرد جدید ایالات متحده امریکا برای افغانستان و حوزه جنوب آسیا، ابهام در مورد حضور نیروهای ائتلاف بین المللی تا حدی برطرف گردیده است.

رشد اقتصادی در میان مدت بطی خواهد بود، که تنها به ۳،۶ درصد در سال ۲۰۲۰ خواهد رسید. رشد بیشتر در سالهای بعدی مشروط بر بهبود در اوضاع امنیتی، ثبات سیاسی، پیشرفت پایدار در تطبیق اصلاحات، و جریان کمک‌های مالی بین المللی می‌باشد. رشد اقتصادی همچنان می‌تواند با اتخاذ یک سلسله تدابیر مشخص در عرصه مدیریت مالی و اصلاحات پالیسی افزایش یابد. از جمله میتوان بهبود بخشیدن تطبیق بودجه، و تخصیص بیشتر منابع برای مصارف بودجوی که نیازمند نیروی کاری بیشتر بوده و بر برنامه های محلی که به افراد نیازمند جامعه میرسند را برشمرد. توقع می‌رود که میزان فقر در میان مدت بلند باقی بماند، که عمدتاً نتیجه تقاضای بیشتر برای کار و موجودیت موانع امنیتی بر سر راه عرضه خدمات عامه می‌باشد، درحالی‌که نیروی کار به شدت در حال رشد می‌باشد.

بخش تمرکز در این گزارش بر پایداری و انعطاف پذیری سیستم ارائه خدمات صحتی در افغانستان در مقابل جنگ و ناامنی بحث دارد. خدمات صحتی با دو شیوه عرضه میگردد؛ یکی آنکه خدمات صحتی به موسسات غیردولتی واگذار گردیده و از آن طریق به مردم فراهم میگردد، و دیگر آن که دولت بگونه مستقیم خدمات صحتی را تأمین می‌کند. تحلیل‌های ما نشان میدهد که تفاوت زیادی میان این دو شیوه وجود ندارد؛ به نظر میرسد که هر دو سیستم کارکرد خوبی دارند. این بخش گزارش نشان می‌دهد که: (الف) ارائه خدمات صحتی در برابر درگیری‌ها و ناامنی پایدار و انعطاف پذیر بوده، و (ب) این عملکرد در ولایات کشور کماکان برابر بوده است. دلیل عمده که سیستم خدمات صحتی پایدار و انعطاف پذیر بوده این است که موسسات غیردولتی با جوامع محلی ارتباط نزدیکی را برقرار ساخته اند. همچنان، با توجه به این که موسسات معمولاً کارکنان مورد نیاز خود را از جوامع محلی استخدام می‌کنند، و با توجه به ماهیت خدمات صحتی شان، آنها بهتر می‌توانند با ساختارهای قدرت محلی کنار بیایند. به هر حال، تحلیل و تجزیه بیشتر با استفاده از معلومات متمم و منابع گوناگون و شیوه های بهتر سروی نیاز است، تا در مورد برتری نسبی یکی از این شیوه‌های ارائه خدمات صحتی قضاوت کامل نمود.